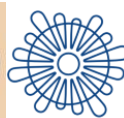

Analiza najčešćih teškoća i oblika invaliditeta učenika RCK i partnerskih škola

Budi spreman i kompetentan!

UP.03.3.1.04.0003

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Sadržaj

1. Uvod.....	2
1.1. Učenici s teškoćama – važeći propisi Republike Hrvatske	4
2. Teorijska polazišta i pristupi u uključivanju učenika s teškoćama u sustav obrazovanja s naglaskom na strukovno obrazovanje	5
2.1. Vrste podrške i primjerenih oblika školovanja učenika s teškoćama u redovitom srednjoškolskom sustavu	7
2.2. Participacija stručnih suradnika u podršci i praćenju rada učenika s teškoćama.....	9
2.3. Ostali dionici	10
3. Pregled relevantnih kategorija i klasifikacija teškoća i invaliditeta (po Orijehtacijskoj listi).....	11
3.1. Senzorne teškoće	11
3.1.1. Učenici s oštećenjem vida.....	11
3.2. Učenici s poremećajem govora, jezika i glasa.....	11
3.3. Učenici sa sniženim intelektualnim sposobnostima	11
3.4. Učenici s poremećajima iz autističnog spektra.....	11
3.5. Učenici s motoričkim poremećajima i kroničnim bolestima.....	12
3.6. Neprihvatljiva ponašanja učenika (poremećaji u ponašanju)	12
3.7. Učenici s poremećajem pažnje i hiperaktivnosti	12
3.8. Specifične teškoće učenja	12
4. Razvoj i primjena metodoloških polazišta u pristupu analizi (najčešćih) teškoća i oblika invaliditeta učenika RCK	13
4. Analiza teškoća i oblika invaliditeta učenika RCK i partnerskih škola s interpretacijom	14
6. Zaključna razmatranja	17

**Sadržaj dokumenta isključiva je odgovornost Strukovne škole Vice Vlatkovića.*

***Projekt je financirala Europska unija iz Europskog socijalnog fonda*

1. Uvod

Nositelj projekta „Budi spreman i kompetentan!“ je Strukovna škola Vice Vlatkovića koja je, kao suvremena strukovna škola, *Odlukom o imenovanju regionalnih centara kompetentnosti u strukovnom obrazovanju* koju je donio ministar nadležan za obrazovanje 20. srpnja 2018., i imenovana Regionalnim centrom kompetentnosti (RCK) u sektoru strojarstva. Strukovna škola Vice Vlatkovića zajedno s projektnim partnerima (Zadarska županija, Tehnička škola Zadar, Srednja škola Biograd na moru, Tehnička škola Rijeka, Industrijsko-obrtnička škola Pula, Škola za montažu instalacija i metalnih konstrukcija Zagreb, Elektrostrojarska obrtnička škola Zagreb, Sveučilište u Zadru, Obrtničko učilište, Vaillant d.o.o., Profine Croatia d.o.o. i Auto Hrvatska automobili d.o.o.) usmjerena je na jačanje kapaciteta odgojno-obrazovnih radnika, kapaciteta ustanove regionalnog centra kompetentnosti za razvoj i provedbu programa redovitog strukovnog obrazovanja te formalnih i neformalnih programa obrazovanja odraslih sukladno potrebama tržišta rada.

Regionalni centri kompetentnosti u Hrvatskoj predstavljaju novi oblik strukovnog obrazovanja. Njihova temeljna obilježja su: povezanost s tržištem rada, obrazovanje za cjeloživotno učenje te usklađenost kvalifikacija s Europskim kvalifikacijskim okvirom. Uz temeljna, RCK-ovi imaju i posebna obilježja koja proizlaze iz razvojnih smjernica Europske unije (EU) i smjernica pojedinih država. Među tim obilježjima vrlo je važna participacija različitih dionika (gospodarski subjekti, visokoškolske ustanove, agencije, zavodi za zapošljavanje i dr.) koji pridonose osuvremenjivanju postojećih i stvaranju novih profila zanimanja, strukovnih kurikuluma i kvalifikacija. Strukovne škole se na taj način preobražavaju u središta koja učenicima omogućuju stjecanje znanja, razvoj umijeća i sposobnosti koje odgovaraju potrebama svijeta rada i poslodavaca, kako javnog, tako i privatnog sektora.

Prema podacima Ministarstva znanosti i obrazovanja (2021) u Republici Hrvatskoj u 2020./2021. godini djelovalo je 298 strukovnih škola koje su nudile programe dvogodišnjeg, trogodišnjeg i četverogodišnjeg školovanja¹. U Zadarskoj županiji, u kojoj se nalazi središte RCK, djeluje ukupno 15 strukovnih škola koje nude programe dvogodišnjeg, trogodišnjeg i

¹ Ministarstvo znanosti i obrazovanja (2021). ŠeR - Školski e-Rudnik, <https://mzo.gov.hr/ser-skolski-e-rudnik-3419/3419>, (8.4.2021.).

četverogodišnjeg školovanja, a prema podacima iz 2021. godine u njih je upisano ukupno 3.977 učenika. Strukovne škole u Republici Hrvatskoj pohađa ukupno 91.833 učenika. Ako se ti podaci usporede s prethodnim godinama, vidljivo je kako se u razdoblju od 2013. do 2021. godine broj učenika u strukovnim školama (dvogodišnje, trogodišnje i četverogodišnje) znatno smanjio. Preciznije, broj učenika se u navedenom razdoblju smanjio za 24.489 (21,05%).

Programom razvoja sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja² 2016. – 2020. planirane su postupne promjene u sustavu strukovnog obrazovanja (redovito srednjoškolsko obrazovanje i stjecanje srednjoškolskih strukovnih kvalifikacija u sustavu obrazovanja odraslih). Republika Hrvatska planira razvijati visokokvalitetno strukovno obrazovanje i osposobljavanje koje učenici i roditelji te društvo u cjelini prepoznaju kao privlačnu mogućnost koja im pruža stjecanje ključnih i specifičnih strukovnih kompetencija. Ovakvo strukovno obrazovanje i osposobljavanje pratit će ulaganja u visokokvalitetnu, funkcionalnu te racionalnu infrastrukturu i objekte, koji će poduprijeti stvaranje relevantnih strukovnih kvalifikacija i kvalifikacija odraslih na tržištu rada. Ključnu ulogu u ostvarivanju planiranih promjena imaju visokokvalificirani nastavnici kojima će se pružati trajna podrška u profesionalnom razvoju. Osim toga, programom je predviđeno fleksibilno i inkluzivno strukovno obrazovanje i osposobljavanje temeljeno na ishodima učenja, inovativnim metodama učenja i poučavanja te na partnerstvu sa svim dionicima, a posebice poslodavcima.

Program razvoja sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja 2016. – 2020. također je prepoznao važnost učenja temeljenog na radu, kao i to da je učenje temeljeno na radu značajno za poboljšanje relevantnosti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja na način da će biti trajno promovirano poslodavcima s ciljem većeg i dugoročnijeg uključivanja u odgojno-obrazovni proces uz osiguravanje dovoljnoga broja mjesta za učenike u gospodarskim subjektima i institucijama³.

Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije (2014.) posebnu važnost daje stjecanju znanja i vještina radom (work-based learning), osobito na razinama srednjoškolskoga strukovnog i

² ASOO, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih (2016). Program razvoja sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, Program SOO_HR.pdf (asoo.hr), (1.4.2021.).

³ Model hrvatskog dualnog obrazovanja, Ministarstvo znanosti i obrazovanja, <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Obrazovanje/StrukovnoObrazovanje/ReformaStrukovnog/StrukovniKurikulum//Model%20hrvatskoga%20dualnog%20obrazovanja.pdf>, (1.4.2021.).

visokoškolskog obrazovanja te u programima obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja odraslih. Strategija navodi i postupno uvođenje modela učenja na radnome mjestu u svim oblicima i vrstama strukovnog obrazovanja, u različitim omjeru ovisno o strukovnoj kvalifikaciji, čime bi se utjecalo na povećanje relevantnosti strukovnog obrazovanja i olakšanje prelaska iz obrazovanja na tržište rada (ibid).

1.1. Učenici s teškoćama – važeći propisi Republike Hrvatske

U nastavku se donosi kratki prikaz zakonskih i strateških dokumenata u kojima su regulirani različiti aspekti rada s učenicima s teškoćama.

U Zakonu o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi definirani su načini organizacije nastave i uspostave razrednih odjeljenja u školama u kojima postoje učenici s teškoćama u razredu. Također se definiraju i vremenski okviri u kojima učenici s teškoćama imaju pravo završiti svoje obrazovanje.

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi

U Strategiji obrazovanja, znanosti i tehnologije naglašava se da učenici s teškoćama predstavljaju posebno ranjivu skupinu djece i mladih ljudi, a njihovo osnaživanje i izjednačavanje u prilikama, uz opće mehanizme podrške namijenjene svim učenicima, zahtijeva i dodatne, specifične mehanizme. Zbog toga učenicima s teškoćama, uz savjetovanje namijenjeno svim učenicima, treba omogućiti i dodatno savjetovanje sa socijalnim pedagogom, logopedom i/ili edukacijskim rehabilitatorom, ponajprije zbog zadovoljavanja specifičnih potreba koje su vezane uz teškoće učenika i odgovarajućeg profesionalnog usmjerenja.

Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije

Pravilnikom o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju utvrđuju se vrste teškoća učenika s teškoćama u razvoju na temelju kojih učenici ostvaruju pravo na primjerene programe školovanja i primjerene oblike pomoći školovanja.

Pravilnik o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju

Pravilnikom o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima te njegovom izmjenom utvrđuju se načini uključivanja, način i sadržaj osposobljavanja i obavljanja poslova pomoćnika u nastavi i stručnih komunikacijskih posrednika u školama i drugim javnim ustanovama koje provode djelatnost odgoja i obrazovanja te uvjeti koje moraju ispunjavati, kao i postupak radi ostvarivanja prava učenika s teškoćama u razvoju na potporu pomoćnika u nastavi i stručnih komunikacijskih posrednika.

Pravilnik o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima

Pravilnik o izmjenama pravilnika o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima

Konačno, kroz Okvir za poticanje i prilagodbu iskustva učenja te vrednovanje postignuća djece i učenika s teškoćama određuju se kurikulumski aspekti odgoja i obrazovanja djece i učenika s teškoćama te ovaj Okvir čini osnovu za primjenu svih nacionalnih kurikuluma, područja kurikuluma, predmetnih kurikuluma i kurikuluma međupredmetnih tema kod djece/učenika s teškoćama.

Okvir za poticanje i prilagodbu iskustva učenja te vrednovanje postignuća djece i učenika s teškoćama

2. Teorijska polazišta i pristupi u uključivanju učenika s teškoćama u sustav obrazovanja s naglaskom na strukovno obrazovanje

Učenici s teškoćama odudaraju od vršnjaka urednog razvoja jer imaju neku od teškoća, što ih ometa u prilagodbi i učenju. Prema Orijentacijskoj listi vrsta teškoća, koja je sastavni dio Pravilnika o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju (NN 24/2015) skupine vrsta teškoća su:

1. Oštećenja vida
2. Oštećenja sluha
3. Oštećenja jezično-govorne-glasovne komunikacije i specifične teškoće u učenju

4. Oštećenja organa i organskih sustava
5. Intelektualne teškoće
6. Poremećaji u ponašanju i oštećenja mentalnog zdravlja
7. Postojanje više vrsta teškoća u psihofizičkom razvoju.

Od početka integracije prije nekoliko desetljeća u odnosu prema učenicima s teškoćama promijenjeni su medicinski model i model deficita, kao i model integracije te se danas primjenjuje model inkluzije.

Od spomenutih modela ovdje ćemo se kratko osvrnuti na model integracije. Model integracije uglavnom je bio usmjeren na uključivanje učenika s manjim teškoćama u redovni sustav odgoja i obrazovanja. Integracija se isključivo odnosi na dijeljenje zajedničkog prostora i nekih aktivnosti koje su vremenski ograničene i kontrolirane s djecom bez teškoća u razvoju. No, na taj način ne dolazi do istinskog uključivanja i prihvaćanja.

Nova paradigma inkluzivnog odgoja i obrazovanja temelji se na različitosti kao bogatstvu, a ne nedostatku. Socijalni model suvremeni je pristup, i u razvijenim zemljama svijeta on prevladava od 90-tih godina. Polazi od pretpostavke da su položaj osoba i djece s teškoćama i njihova diskriminacija društveno uvjetovani, te se kao osnovni problem naglašava odnos društva prema njima. Naime, oštećenje koje objektivno postoji ne treba negirati, međutim to oštećenje ne umanjuje vrijednost osobe kao ljudskog bića. To znači da nije teškoća ono što ih isključuje iz društva, već su to predrasude, neznanje i strahovi koji prevladavaju u društvu. Stoga socijalni model naglašava prava pojedinca, a rješenje vidi u restrukturiranju sustava. U okviru socijalnog modela javlja se inkluzija koja naglašava da svatko pripada društvu i na svoj mu način pridonosi. Inkluzija ne polazi od toga da se podrazumijeva da smo svi jednaki, niti da se svi slažemo, već stvara novi odnos prema svemu što je različito. To je pristup kojim se naglašava da je različitost u snazi, sposobnostima i potrebama prirodna i poželjna, pa u skladu s time socijalni model ne gleda na osobe s teškoćama kroz njihova ograničenja i teškoće nego kroz njihove sposobnosti, interese, potrebe i prava.

Inkluzivno obrazovanje podrazumijeva odgoj i obrazovanje koje uključuje sve učenike u redoviti školski sustav, bez obzira na mnogobrojne i velike razlike s kojima učenici dolaze u razred. Strukovni nastavnik u samo jednome razredu može nabrojiti različite kategorije učenika prema sljedećim karakteristikama (bilo da je riječ o jednom ili više učenika u jednom razrednom odjeljenju):

- učenik urednog razvoja;
- učenik iz disfunkcionalne obitelji;
- zapušteni, zanemareni i zlostavljani učenici;
- učenik sniženih intelektualnih sposobnosti;
- učenik s tjelesnom teškoćom ili više teškoća;
- učenik druge kulture;
- učenik s teškoćama u učenju;
- učenik koji manifestira neprihvatljiva ponašanja;
- učenik s poremećajima u ponašanju;
- učenici s različitim kombinacijama navedenih karakteristika.

U praktičnom radu se pokazuje da priznavanje i prihvaćanje različitosti jednostavno nije dovoljno. Ono na čemu se treba raditi jest uvažavanje različitosti. Pri tome sudionici inkluzivnog odgoja i obrazovanja nisu samo učenici s teškoćama i njihovi nastavnici, već i svi ostali učenici u razredu i školi. Boraveći u razredu i školi s učenicima koji imaju teškoće, kod drugih učenika se razvija socijalna osjetljivost, empatija i suživot u zajednici različitih.

2.1. Vrste podrške i primjerenih oblika školovanja učenika s teškoćama u redovitom srednjoškolskom sustavu

Inkluzijom se ostvaruje glavni cilj zbog kojeg se pristupilo njezinu provođenju, a to je stjecanje povoljnijeg socijalnog i emocionalnog iskustva učenika s teškoćama, koje će im omogućiti kasnije uspješno uključivanje u društveni i profesionalni život u svijetu većine.

Budući da u provođenju načela uvažavanja različitosti ključno mjesto i ulogu zauzima obrazovna praksa, suvremeno strukturirani kurikulumi nastoje artikulirati sadržaje, programe, metode rada nastavnika koji se neće odnositi samo na stjecanje znanja nego će, u neposrednim dodirima razgrađivati različite socijalne stereotipe i predrasude. Osnovna poruka inkluzivnog odgoja i obrazovanja je da ne izdvaja niti jednog učenika, već se radi na stvaranju adekvatnijih uvjeta za sve. Također je aktualan rad na stvaranju diferencijalnih programa kako bi se svi učenici uključili u redoviti odgojno-obrazovni sustav. Unaprjeđenja u ovom području pokazuju opću razinu napora koje društvo ulaže u cilju demokratizacije, humanizacije društvenih odnosa i stvaranje uvjeta za obrazovanje osjetljivih grupa. Uspjeh inkluzije ovisi o kvaliteti komunikacije. Rad s učenicima s teškoćama zahtjeva posebnu komunikacijsku kompetentnost

kako nastavnika tako i ostalih sudionika odgojno-obrazovnog procesa, što podrazumijeva stjecanje znanja o različitim oblicima komunikacije, ovladavanje vještinom komuniciranja i formiranje pozitivnih stavova prema ovoj grupi učenika. Predviđaju se različite mogućnosti provođenja školovanja u inkluzivnim uvjetima. Ponekad je to samo fizičko spajanje, pri čemu se jednostavno posebna razredna odjeljenja smještaju u prostore redovnih škola. Viši stupanj provođenja predstavlja funkcionalno povezivanje u kojem učenici s teškoćama dio nastavnog programa (onaj koji mogu) prate u redovitim razrednim odjeljenjima, a dio u posebnim odjeljenjima ili grupama uz odgovarajuća sredstva i pomagala i posebnu pomoć stručnjaka.

Odgoj i obrazovanje učenika s teškoćama provodi se u:

1. redovitim školama (potpuna integracija) u redovitim razrednim odjelima ili djelomična integracija
2. posebnim odgojno-obrazovnim ustanovama

Pri tome se u redovitim školama provodi uz potpuno uključivanje u redovite razredne odjele bilo po redovitom programu uz individualizaciju, bilo po prilagođenom programu; ili uz djelomično uključivanje u redovite (predmeti iz područja kultura) ili posebne razredne odjele (obrazovni predmeti po posebnom programu).

S druge strane u posebnim odgojno-obrazovnim ustanovama uključivanje se provodi po redovitom, prilagođenom ili posebnom programu.

Za učenike koji se školuju **prema redovitom programu / kurikulumu uz individualizirane postupke** važno je da se individualizirani postupci izrade za cijelu nastavnu godinu. Godišnji izvedbeni kurikulum, koji nastavnici izrađuju za cijeli razredni odjel, ujedno je i kurikulum za toga učenika.

Za učenike koji se školuju **prema redovitom programu / kurikulumu uz prilagodbu sadržaja i individualizirane postupke**, uz godišnji izvedbeni kurikulum nastavnici izrađuju individualizirani kurikulum u skladu s praćenjem napretka učenika na temelju učenikovih jakih strana i odgojno-obrazovnih potreba te drugih okolnosti iz učenikova okruženja. Ako učenik ne usvoji odgojno-obrazovne ishode predviđene individualiziranim kurikulumom, nastavnik će produžiti vrijeme potrebno za usvajanje ishoda, po potrebi smanjiti razinu odgojno-obrazovnih ishoda, prilagoditi sadržaje i aktivnosti za ostvarivanje odgojno-obrazovnih ishoda, te fleksibilno odabirati strategije (metode učenja i poučavanja, sredstva, oblike rada i aktivnosti).

2.2. Participacija stručnih suradnika u podršci i praćenju rada učenika s teškoćama

Stručni suradnici u srednjoj školi su: pedagog, psiholog, logoped, edukacijsko rehabilitacijski stručnjak, socijalni pedagog, te knjižničar. Svi oni participiraju u inkluziji u djelokrugu svojih poslova.

Uloga **pedagoga** u inkluziji, osim provođenja opservacijskih programa, te participiranja u izradi prilagođenih i individualiziranih programa, najizraženija je, najznačajnija i najzahtjevnija u kontinuiranoj suradnji s nastavnicima i roditeljima te u razvoju pozitivnog školskog ozračja, kako bi se ostali učenici senzibilizirali za specifične potrebe učenika s teškoćama. Zadaća pedagoga značajna je i u aktivnostima koje se odnose na organiziranje izvannastavnih aktivnosti, radionica, susreta i druženja gdje se potiču sposobnosti učenika s teškoćama koje su bile zanemarene tijekom nastavnog sata (npr. talenti u likovnom, glazbenom, literarnom izričaju i sl.).

Psiholog procjenjuje psihomotorički, kognitivni i socioemocionalni razvoj učenika. U timu za podršku sudjeluje u planiranju i vrednovanju osobnoga kurikulumu s naglaskom na razvoj strategija podrške u psihomotoričkom, kognitivnom i socioemocionalnom području, pruža savjetodavnu podršku učenicima sa socioemocionalnim i obiteljskim problemima, te pomaže u suočavanju s izazovima odrastanja i prihvaćanja njihovih teškoća.

Edukacijsko-rehabilitacijski stručnjak provodi edukacijsko-rehabilitacijsku procjenu razine motoričkog, senzornog, spoznajnog, emocionalnog i socijalnog funkcioniranja učenika s teškoćama radi prepoznavanja odgojnih i obrazovnih potreba te procjene njihova životnog okruženja, predlaže potrebne prilagodbe odgojno-obrazovnih očekivanja i ishoda i pristupa učenja i poučavanja, prati učenike s teškoćama, pruža edukacijsko-rehabilitacijsku podršku i savjetuje nastavnike i pomoćnike u nastavi u provedbi inkluzivnog odgojno-obrazovnog procesa, pruža podršku, savjetovanje i edukaciju nastavnika i pomoćnika u nastavi u kreiranju inkluzivnog i poticajnog okruženja za učenje i prihvaćanje učenika s teškoćama.

Iako je uloga **logopeda** najizraženija u ranoj intervenciji, nije rijetkost da je njihovo djelovanje i tijekom srednjoškolskog obrazovanja od iznimne važnosti. Posebice je značajno djelovanje logopeda u izradi posebnih programa za učenike sa specifičnim teškoćama učenja. Logoped predlaže i sudjeluje u izradi oblika podrške za učenika s teškoćama s naglaskom na odabir primjerenog oblika osobnog kurikuluma radi ostvarivanja odgojno-obrazovnih očekivanja i ishoda povezanih s područjem komunikacije, slušanja, jezika, govora, čitanja, pisanja i računanja.

Socijalni pedagog pruža odgojno-obrazovnu podršku učenicima kod kojih postoji rizik za razvoj problema u ponašanju te osmišljava i provodi stručne intervencije za učenike s već razvijenim problemima u ponašanju, a sve radi njihova uspješnog svladavanja zahtjeva odgojno-obrazovnog sustava te poticanja i podržavanja njihova zdravog razvoja. Socijalni pedagog radi i s drugom populacijom učenika kada problemi u ponašanju postanu znatna teškoća koja ometa učenika u njihovu odgojno-obrazovnom procesu i zdravom razvoju. Također, oblikuje i provodi preventivne programe kojima osnažuje školsko okruženje, smanjuje rizične i jača zaštitne čimbenike za razvoj problema u ponašanju.

Knjižničar može participirati u inkluziji organiziranjem različitih radionica za učenike s teškoćama. Posebno je značajno naglasiti kako se mogu organizirati radionice za učenike s disleksijom, koji imaju teškoće u čitanju. Različitim adekvatnim metodičkim postupcima može im se olakšati čitanje, te pobuditi interes za čitanje.

2.3. Ostali dionici

Sudionici inkluzije svakako su i dionici izvan školskog konteksta koji mogu pomoći u prilagodbi, kako učenicima, tako i njihovim roditeljima. U gotovo svim jedinicama lokalne samouprave djeluju brojne udruge, kao što su: udruge roditelja djece s teškoćama vida, sluha, udruge djece s autizmom i sl. Isto tako, važni dionici su i jedinice lokalne samouprave koje financijski podupiru rad udruga, ali i pomoćnika u nastavi, bez kojih bi školovanje učenika s teškoćama bilo znatno otežano. Osim potpore u učenju, oni sudjeluju i u socijalnoj prilagodbi učenika s teškoćama.

3. Pregled relevantnih kategorija i klasifikacija teškoća i invaliditeta (po Orijentacijskoj listi)

3.1. Senzorne teškoće

3.1.1. Učenici s oštećenjem vida

Učenici s oštećenjem vida (slabovidni ili slijepi), te učenici s oštećenjem sluha (nagluhi i gluhi) uključuju se u redovite oblike odgoja i obrazovanja. U hrvatskim podzakonskim aktima daju se smjernice i mogućnosti realizacije posebnosti rada s učenicima koji uče na način da im se omogućuje korištenje nastavnih materijala na uvećanom tisku ili brajici. Također se posebne smjernice odnose i na učenike koji imaju teškoće sluha. Korištenje prilagođenih metoda rada, te posebna podrška u radu zahtijevaju kompetentnog učitelja i nastavnika. Za obje kategorije moguće je napraviti odgovarajuću inkluziju ovisno o težini teškoće koju učenik ima.

3.2. Učenici s poremećajem govora, jezika i glasa

Razvojem suvremene komunikacijske tehnologije uočen je porast broja učenika koji imaju teškoće govora. Pokazalo se kako artikulacijski poremećaji postaju sve izraženiji. Također, posebne jezične teškoće kao na primjer teškoće izražavanja i/ili razumijevanja zahtijevaju i posebnu podršku u odgojno obrazovnom procesu ponajviše zbog nekih drugih teškoća koje se mogu izražavati različitim manifestacijama neprihvatljivih ponašanja.

3.3. Učenici sa sniženim intelektualnim sposobnostima

Učenici sa sniženim intelektualnim sposobnostima uključuju se u redovite škole, a rade po posebnim ili prilagođenim programima. Za njih su u srednjoškolskom obrazovanju mogućnosti odgojno-obrazovne inkluzije osigurane kroz neka pomoćna zanimanja. Ovim je učenicima potrebna stalna podrška i individualizirani pristup.

3.4. Učenici s poremećajima iz autističnog spektra

Mogućnosti inkluzije učenika s poremećajima iz autističnog spektra odnose se uglavnom na učenike s Aspergerovim sindromom koji nemaju teškoće u verbalnoj komunikaciji. Poznato je da se učenici s Aspergerovim sindromom snažno usmjeravaju na područja koja su im

interesantna. Stoga im je potrebno osigurati upis u adekvatnu srednju školu, uz stalnu podršku i individualizirani pristup.

3.5. Učenici s motoričkim poremećajima i kroničnim bolestima

Učenicima s motoričkim poremećajima arhitektonski bi trebale biti prilagođene sve prostorije i ulaz u školu, dok se učenicima s kroničnim bolestima osigurava posebna briga i skrb.

3.6. Neprihvatljiva ponašanja učenika (poremećaji u ponašanju)

Ponašanja koja nisu prihvatljiva u kontekstu osnovne škole, u srednjoj školi dobivaju manifestacije koje terminološki određujemo kao poremećaje u ponašanju. Uključuju različite nešto blaže oblike (nediscipliniranost, neuvažavanje autoriteta, nemarnost, lijenost), ali i izrazito štetne i ozbiljne oblike kao što su agresivnost, bullying, cyberbullying, laganje, bježanje s nastave. Neke rjeđe manifestacije određujemo i kao delikvenciju (krađe, konzumacije, vandalizam, nekontrolirane noćne izlaske, tučnjave i sl.).

3.7. Učenici s poremećajem pažnje i hiperaktivnosti

Učenici s poremećajem pažnje, izraženom hiperaktivnosti ili impulzivnosti teže savladavaju školske zadatke, te im je nužno osigurati poseban pristup i sveobuhvatnu podršku. Preporuke za rad su uvijek usmjerene na pozitivan odnos i uvažavanje, bez kritiziranja.

3.8. Specifične teškoće učenja

U školskoj populaciji je oko 10% učenika s nekom od specifičnih teškoća, kao što su teškoće čitanja (disleksija), teškoće pisanja (disgrafija) ili teškoće računanja (diskalkulija). Zbog uloženog truda i čestog neuspjeha, učenici imaju teškoće u socioemotivnoj prilagodbi, te je podrška nastavnika jako važna. Adekvatan pristup kod ocjenjivanja, duže vrijeme za rješavanje zadataka, didaktička pomagala, samo su neki elementi koji olakšavaju školovanje učenicima sa specifičnim teškoćama.

4. Razvoj i primjena metodoloških polazišta u pristupu analizi (najčešćih) teškoća i oblika invaliditeta učenika RCK

Kvalitetno srednjoškolsko i kontinuirano strukovno obrazovanje usmjereno je na učenike, odrasle polaznike, studente, nastavnike i mentore kod poslodavaca, zaposlene i nezaposlene kojima će se omogućiti stjecanje kompetencija te na osobe s invaliditetom i učenike s teškoćama posebno prilagođenim programima s ciljem njihova socijalnog uključivanja.

Temeljni cilj Regionalnog centra kompetentnosti Strukovne škole Vice Vlatkovića odnosi se na omogućavanje učenicima stjecanje visokokvalitetnih strukovnih kvalifikacija i zanimanja koja odgovaraju potrebama pametnog, uključivog i održivog gospodarstva. Jedan od specifičnih ciljeva koji bi trebao pridonijeti ostvarenju temeljnog cilja odnosi se na iskazivanje posebne brige prema učenicima s teškoćama u razvoju i socijalno depriviranim osobama te stvaranje kulture rada koja će odražavati suradnički duh i toleranciju spram različitosti.

Stoga se prvo pristupilo analizi (najčešćih) teškoća i oblika invaliditeta učenika RCK, a sve s ciljem da se utvrdi broj učenika koji imaju određene poteškoće te kako bi se stvorila osnova za unaprjeđenje rada s tim učenicima. Na temelju učestalosti učenika s teškoćama u razvoju moći će se predložiti odgovarajući programi rada s takvim učenicima a što će biti sustavnije definirano u odgovarajućem priručniku.

Provedenim analizama željelo se utvrditi koliko je učenika s pojedinom teškoćom upisano u pojedinu školu, postoje li razlike između škola, odnosno postoji li potreba za različitim pristupima ovisno o školi.

Mapiranje teškoća provedeno je prema Orijentacijskoj listi vrsta teškoća, a koja je dio Pravilnika o osnovnoškolskom i srednjoškolskom odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama u razvoju (NN 24/2015). U ovoj analizi držali smo se utvrđene liste teškoća jer su i podaci kojima škole raspolažu zasnovani upravo na toj listi.

Nakon prikupljanja podataka o učenicima s teškoćama pristupilo se osnovnim statističkim analizama. Prikupljeni podaci pružili su nam podatke o prevalenciji pojedinih teškoća. Podaci su prikupljeni temeljem evidencija koje se vode u školama i u kojima je prikazan broj učenika s teškoćama ovisno o razredu koji učenici pohađaju.

U nastavku se u tabličnom i grafičkom obliku prikazuju rezultati provedenih analiza.

4. Analiza teškoća i oblika invaliditeta učenika RCK i partnerskih škola s interpretacijom

Tablica 1. Prikaz pojedinih vrsta teškoća s obzirom na školu i razred

VRSTE TEŠKOĆA	Elektrostrojarska obrtnička škola Zagreb			Industrijsko – obrtnička škola Pula			Srednja škola Biograd na Moru			Strukovna škola Vice Vlatkovića Zadar				Škola za montažu instalacija i metalnih konstrukcija				Tehnička škola Rijeka				Tehnička škola Zadar				Ukupno
	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	1.	2.	3.	4.	
Oštećenje vida	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	3
Oštećenje sluha	0	1	3	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5
Oštećenje jezično-govorne-glasovne komunikacije i specifične teškoće u učenju	29	41	33	8	6	5	5	4	5	25	25	21	3	17	18	22	3	25	25	21	3	9	7	5	7	372
Oštećenje organa i organskih sustava	2	3	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9
Intelektualne teškoće	4	2	4	1	0	1	1	0	1	4	2	4	0	0	1	0	0	4	2	4	0	0	0	0	0	35
Poremećaji u ponašanju i oštećenja mentalnog zdravlja	3	3	3	4	0	2	0	1	0	10	4	2	1	4	0	0	0	10	4	2	1	0	0	0	0	54
Postojanje više vrsta i stupnjeva teškoća														14	10	15	1									40
Ukupno	38	51	47	13	6	8	6	5	7	40	31	27	4	35	29	37	4	40	31	27	4	9	7	5	7	518

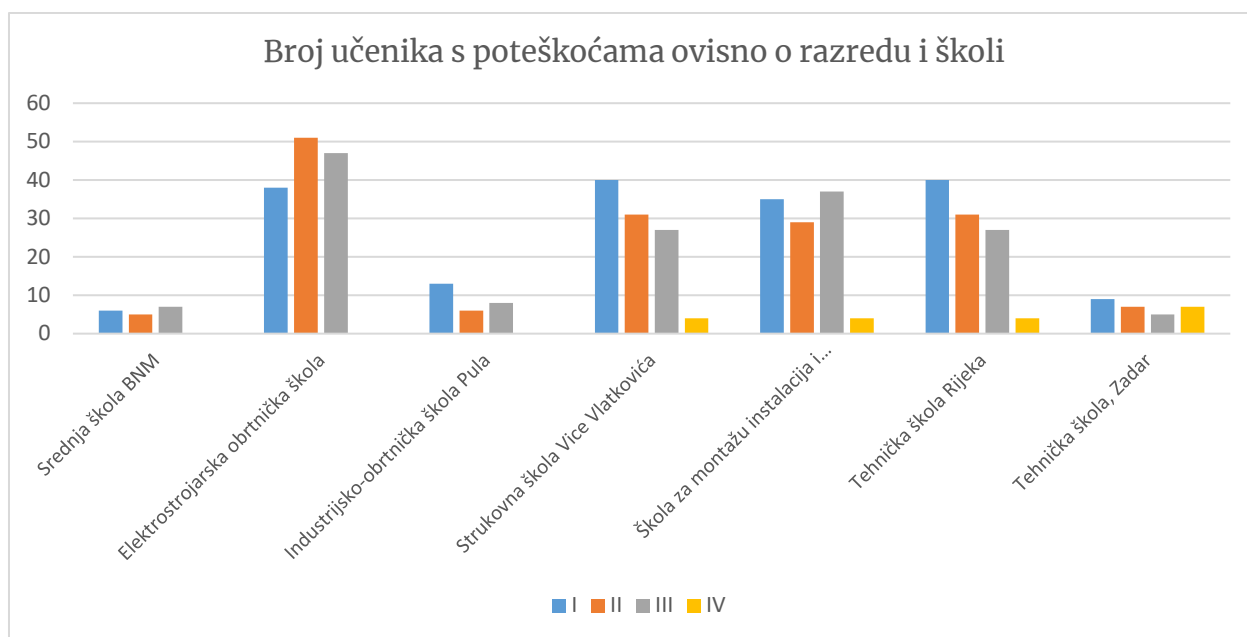
Iz tablice 1. uočljivo je kako su dominantne teškoće povezane uz Oštećenja jezično-govorne-glasovne komunikacije i specifične teškoće u učenju, zatim uz Poremećaje u ponašanju i oštećenja mentalnog zdravlja, dok najmanji broj učenika ima teškoće povezane uz Oštećenja sluha i vida. U tablici 2. prikazan je ukupan broj upisanih učenika, kao i broj učenika koji imaju evidentirane teškoće. Također je prikazan i postotak učenika po pojedinim razredima a koji imaju neku od teškoća koje su obuhvaćene analizom prikazanom u tablici 1.

Tablica 2. Ukupan broj upisanih učenika i postotak učenika s teškoćama s obzirom na školu i razred

Škola	Ukupno		Razred							
			I		II		III		IV	
	Ukupan broj upisanih učenika	Broj učenika s teškoćama	Broj upisanih učenika	Učenika s teškoćama (%)	Broj upisanih učenika	Učenika s teškoćama (%)	Broj upisanih učenika	Učenika s teškoćama (%)	Broj upisanih učenika	Učenika s teškoćama (%)
Srednja škola Biograd na Moru	271	18 (6,64%)	72	8,33	75	6,67	32	21,88	16	0,00
Elektrostrujarska obrtnička škola	648	133 (20,52%)	213	17,84	227	22,47	208	22,60	0	0,00
Industrijsko-obrtnička škola Pula	194	27 (13,92%)	81	16,05	63	9,52	50	16,00	0	0,00
Strukovna škola Vice Vlatkovića	647	102 (15,77%)	205	19,51	187	16,58	215	12,56	40	10,00
Škola za montažu instalacija i metalnih konstrukcija	407	105 (25,80%)	139	25,18	118	24,58	116	31,90	34	11,76
Tehnička škola Rijeka	291	102 (35,05%)	70	57,14	73	42,47	69	39,13	74	5,41
Tehnička škola, Zadar	423	28 (6,62%)	104	8,65	105	6,67	111	4,50	103	6,80

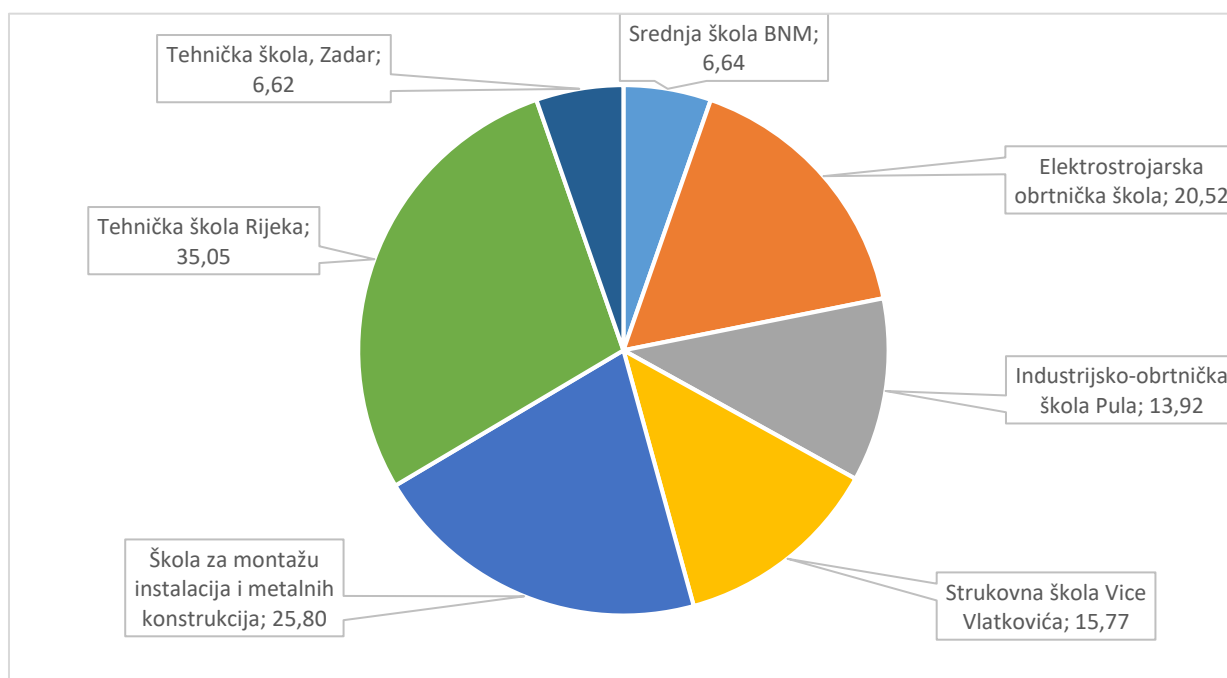
Nastavno na tablicu 1. i tablicu 2. grafički prikazi u nastavku prikazuju navedene podatke.

Graf 1. Prikaz prevalencije poteškoća s obzirom na razred i školu

Za sustavniju analizu potrebno je vidjeti postoje li podaci za nekoliko generacija unazad kako bi se dobio pregled promjena pojavnosti poteškoća tijekom vremena.

Graf 2. Postotak učenika s teškoćama u pojedinoj školi

Iz grafičkog prikaza je vidljivo da najveći broj učenika s teškoćama imaju Tehnička škola Rijeka, Škola za montažu instalacija i metalnih konstrukcija te Elektrostrojarska obrtnička škola Zagreb. Čini se da bi u budućnosti trebalo povesti računa da se u tim školama pokuša osigurati dodatna potpora za rad s učenicima koji imaju određene poteškoće. Naime, pokazuje se da u tim školama gotovo trećina, odnosno četvrtina učenika imaju neki oblik poteškoća.

6. Zaključna razmatranja

Analizom su prikazani osnovni podaci o prevalenciji poteškoća kod učenika koji su upisani u školama koje su obuhvaćene. Iz tih analiza je razvidno kako postoje razlike kako unutar tako i između pojedinih škola. Međutim, tek će buduće analize dati odgovor jesu li te razlike zaista značajne u statističkom smislu odnosno postoje li razlike između pojedinih generacija učenika.

Konačno, analiza predstavlja dobru osnovu na kojoj će biti razvijen Priručnik za nastavnike, a u kojem će se dati smjernice o prepoznavanju i radu s učenicima s pojedinim oblikom teškoća.

Kontakt nositelja:

Strukovna škola Vice Vlatkovića

adresa: Nikole Tesle 9c

telefon: 023/ 239-460

e-mail: ured.ss-strukovna-vvlatkovic-a-zd@skole.hr

web: <http://www.ss-strukovna-vvlatkovic-a-zd.skole.hr/>

Web stranica projekta: <https://www.budispreman.com/>

Više informacija o EU fondovima: www.strukturnifondovi.hr